

Hör upp du fördomsfrie präktige svensk

En minoritetsvals i folkhemmet

Han hade missat att bryta linjen, så jag hörde honom skrika i telefonen: »Han heter visserligen Salomon Schulman men talar perfekt svenska. Det är väl OK att jag anställer honom?»

Samtalet utspelades för dryga kvartsseklet sedan, och jag fick jobbet. Bland idel svenskar till patienter fanns även utlänningar, som jag på grund av mitt konstiga namn fick på halsen. Invandrarpsykiatri var då i sin linda.

Han var finne. Mannen uppträdde korrekt men var fåordig. Hans mördarbakgrund gjorde kanske sitt till. Jag försök-

te bryta isen med att få honom att berätta sina drömmar. Vid andra besöket hade han en dröm han absolut ville förtälja. Jo, att han dräpt mig i natt.

Jag blev stum, bytte samtalsämne och bytte också patient. Men jag har senare begripit att detta var uttryck för hans galghumor och inte för den bestialiska dödsdriften. Min etniska bakgrund hade inte räckt till att fatta patienten utan till att missuppfatta honom, kanske på ett annat sätt än mina övriga kolleger hade gjort.

Men när zigenaren kom, lika ung som jag, blev jag glad. Att han ville bli sjukskriven såg jag som en utmaning

och sökte fundera ut en fälla, som när den väl klappat igen innebar att han skulle få börja arbeta.

Det var zigenaren som tog kommandot. »Du inte schwensk«, sa han. Och jag vacklade till. Sen sa han: »Du jude.« Och sjöng »majn shtetele Beltz«, en förkrigssång på jiddisch drypande av sentimentalitet. Hans far hade deporterats till ett getto tillsammans med judar, sa han bara. Sjukskrivningen följde inte Kunglig Majestäts tågordning, men vad sjutton gjorde det. Han hade säkert fått många nej i sitt liv. Precis som jag. En Übermensch fixar det för en Untermensch. Empati hade man sagt på da-

gens universitet och skapat en teoribildning utifrån detta.

Doktor Schulman hade gjort fel. Schulman hade däremot gjort rätt. Hur många beslut är det inte som hänger på den rätta alkemin?

För några dagar sedan träffade jag två lika svartmuskiga män som jag själv. Min judenäsa ledde mig osvikligt rätt. Den ene var zigenare, den andre finne. Vi språkade kring dumma svenskar, ett alltid lika skrattretande och outtömligt ämne för oss småfolk, som slipper visa upp majoritetens bedrägliga tolerans.

De etniska svenskarna har bestämt en gång för alla, att den sortens svart-skallar som vi utgör ska benämnas minoriteter. Därför har vi tilldelats en anspråksfull minoritetsspråksstatus – detta i motsats till turkar och polacker. Vi är med andra ord lite förmer än senkomna och historielösa blattar.

Ändå har det handlat mer om ord än visor från de styrandes sida. Vår månghundraåriga närvaro har i vederbörlig ordning prisats och våra ovärderliga bidrag till den storsvenska kulturen har inte nog hyllats i diverse högtidliga sammanhang – utan att det kostat våra uppvaktare ett vittnen.

Men man saknar de substantiella bevisen för majoritetens uppskattning av oss. För att konkretisera: var finns alla pengar man har tänkt ge oss grenar på Svea rikets stam? Kultur får man inte till skänks i detta materialismens tidevarv – och vem av oss utbölingar kan trolle fram pengar ur rockärmen likt fordom trollpackor från Karesuando eller judiska juvelerare i Gamla stan?

Vill man att vi ska turnera likt töntiga Svenssonsky i sjalar och hucklen för att sjunga »Svarta ögon« på sträv torne-dalsfinska och med nordkalotten lite på sned för att självfinansiera verksamheten?

Handen på hjärtat du fördomsfria nordiske hedersknyffel: vill du gå så långt som att gifta bort din älskade dotter med en exotisk zigenare, vilken inget annat har för sig än att dra land och rike runt om somrarna, för att träffa sina gelikar på obskyra marknadsplatser? Vill du köpa en glänsande guldring av en krok näst jiddischjude – mycket shejn på Fru Schwenssons fingret?

Man kan som insider bara bekräfta fakta. Vi minoriteter har dragit oss fram med inte alltid så invändningsfria meto-

der, gränsande till lagens förbjudna landamären. Våra tvivelaktiga tarvligheter har både väckt avsky och utövat lockelse. Det existerar de mest vildsinta myter om oss småfolk i varje socken, inte utan ett uns av sanning.

Som sociolingvister, sociologer och andra klokhuvuden vilka gjort karriär på oss också påpekat, tål sanningarna om vårt utanförskap att upprepas. Ska vi bli bättre människor måste vi kunna behärska våra tynande minoritetsspråk lika fulländat som de etniska svenskarna bemästrar sitt idiom, förfäktar de vise.

För då hade vi kunnat orientera oss i den storsvenska tillvaron med den trygghet vi saknar på grund av våra verbala defekter. Till och med präktige Persson vet, att halvspråkighet ökar risken för helkriminalitet, asocialitet och möjligen också en rad kroppssjukdomar, vilka hade kunnat undvikas om man givit oss språkets gåvor åter.

Därför är det hög tid att inrätta ett minoritetsspråksinstitut på samma sätt som man startat friskvårdsinstitut. Det hade varit helt bravissimo om man tilldelat oss funktionshindrade minoriteter en väl etablerad institution såsom Österåkeranstalten eller Kumlakåken. Då slipper man flytta på en massa folk. Där sitter väl redan, om man nu ska tro statistiken, såväl zigenare som finner i finkan för att inte tala om en och annan tjuvskjutande same eller jiddrande jiddischjude.

Överhuvudtaget har fångelset varit en påtaglig del av minoriteternas kulturhistoria. Att förvandla ett Folkets hus eller ett nedlagt mentalsjukhus till en minoriteternas boning hade kunnat uppfattas som ytterligare ett av myndigheternas maktdrag mot de förtryckta folken – medan fångelset i dess arkitektoniska storslagenhet kittlar förfädernas öden. Tänk på alla läger som upprättats för judar och zigenare och i alla fångelsehålorna dessa evigt vandrande människor som försmäktat på grund av maktens godtycke. Eller finner som har de värsta historier att berätta från sina fuktiga tukthus. Det är bara samerna som något så när klarat sig från kurrans instängdhet – å andra sidan känns allt annat än fjällens oändliga vidder som ett fångelse för den vandrande samnen.

Ni är alla mer än välkomna till det kulturellt förvandlade Kumla: såväl Svensson som Persson. Där kan ni i den

fräschaste miljö med moderna audiovisuella hjälpmedel såsom TV-kameror i tak och vägg vilka fångar era minsta rörelser och på härligt akustiskt klapprande rastgårdar få lära er finsk tango och zigenisk czardas, klezmer och jåjk av fullfjädrat främmande fåglar för att kunna förena er med våra exorcistiska danser som intill visshet kommer att befria er från plågsamma läkarbesök i framtiden.

Ty bland oss småfolk lever den alternativa medicinen i bästa välmåga. Det asketiskt urtrista Tallmogården och alla era andra hälsohem kan hälsa hem när vi kommer ut på marknaden och delar med oss de uråldriga lärdomar som historiens oförrätter så generöst prackat på oss och som gjort oss till oöverbinnerliga överlevare.

Vi lovar att dela med oss våra oslagbara kunskaper om koppning »bankes« eller banka det onda ur er med nåjdrummornas helande kraft. Vi bedyrar att vi med våra vemodiga melodier kommer sätta era själar i rörelse och lyfta er bortom Svedalas horisonter.

Det enda motkravet vi ställer är att ni lovar att behandla oss med den respekt vi är värda efter alla sega sekler tillsammans med er. Den skadan kan lätt repareras med några hundratal miljoner kronor till oss. Dessa kan lämpligen läggas på en poste restantebox i besöksrummet på Kumla Kulturcentrum (f d Kåken).

Där i Kumla kan vi efter alla ömsesidiga oförrätter en gång för alla passa på att sjunga varandras lov – även om vi alla innerst inne vet att rätt visa för er aldrig kan bli rättvisa för oss.

KRÖNIKÖR: **Salomon Schulman**
barnläkare, Lund